

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ονοματικοί ομοιόπρωτοι προσδιορισμοί

Παράθεση ονομάζεται ο προσδιορισμός που δίνει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει ένα κύριο και γνωστό γνώρισμα. Η παράθεση αναλύεται σε αναφορική πρόταση.

π.χ. Κύρος ὁ βασιλεύς (ο Κύρος που είναι βασιλιάς)

Επεξήγηση ονομάζεται ο προσδιορισμός που επεξηγεί, διασαφηνίζει την έννοια του ουσιαστικού που προσδιορίζει, η οποία είναι αόριστη. Η επεξήγηση μεταφράζεται με το δηλαδή και την αντίστοιχη λέξη.

π.χ. Ὁ κοινὸς ἰατρός σε θεραπεύσει, χρόνος. (θα σε θεραπεύσει ο συνηθισμένος γιατρός, δηλαδή ο χρόνος)

Ὡς επεξήγηση εκτός από ουσιαστικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και άλλη λέξη αλλά και ολόκληρη πρόταση. π.χ. Ταῦτα λέγω, ὥς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς.

Παράθεση και επεξήγηση δέχονται όχι μόνο τα ουσιαστικά αλλά και οι αντωνυμίες και άλλα μέρη του λόγου ή και μια ολόκληρη πρόταση. π.χ. Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί (παράθεση)

Ὅταν η παράθεση προσδιορίζει ολόκληρη πρόταση κανονικά προτάσσεται και ονομάζεται **προεξαγγελτική παράθεση**. Ὡς προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιούνται φράσεις ὅπως οι παρακάτω : τὸ λεγόμενον, τὸ τῆς παροιμίας, τὸ μέγιστον, τὸ δεινότατον, τούναντίον κτλ.

Επιθετικός προσδιορισμός ονομάζεται το επίθετο που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μια μόνιμη ιδιότητά του. Συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει σε αριθμό πτώση και γένος. π.χ. ἔπαισε τῷ ὀξεῖ πελέκει.

Ὡς επιθετικοί προσδιορισμοί εκτός από επίθετα χρησιμοποιούνται:

- αντωνυμίες π.χ. Ὁ ἐμὸς πατήρ
- αριθμητικά π.χ. Τρεῖς ἄνδρες
- μετοχές Ὁ λάμπων ἥλιος
- ουσιαστικά που δηλώνουν επάγγελμα, ηλικία, εθνικότητα π.χ. Γέρων ἀνὴρ
- κύρια ονόματα γεωγραφικῶν ὁρων ὅταν εἶναι του ἴδιου γένους και αριθμοῦ και προτάσσονται με το ἄρθρο π.χ. Τὸ Πήλιον ὄρος
- γενική πτώση ουσιαστικού, επίρρημα ή εμπρόθετος προσδιορισμός με ἄρθρο π.χ. Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος

Ὁ ἑναρθρος επιθετικός προσδιορισμός μπορεί να εκφέρεται χωρίς το ουσιαστικό που προσδιορίζει ὅταν αὐτό εύκολα εννοεῖται. Τότε ο επιθετικός προσδιορισμός παίρνει θέση ουσιαστικού. Π.χ. οἱ ἀθάνατοι (=οἱ θεοί)

Κατηγορηματικός προσδιορισμός ονομάζεται ο επιθετικός προσδιορισμός που εκφέρεται με επίθετο ή μετοχή και αποδίδει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει μια ιδιότητα παροδική.

Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός δεν παίρνει άρθρο ποτέ, ενώ το ουσιαστικό που προσδιορίζεται απ' αυτόν συνήθως παίρνει. π.χ. Ἀγασίλαος φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε (=με πρόσωπο γελαστό).

Συνήθως ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί χρησιμοποιούνται τα επίθετα: ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, πᾶς, ἅπας, ὅλος, μόνος, αὐτός, ἕκαστος.

Πίνακας διάκρισης επιθετικού και κατηγορηματικού προσδιορισμού

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ
ΜΕ ΑΡΘΡΟ	ΜΕ ΑΡΘΡΟ	ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ
ΜΕ ΑΡΘΡΟ	ΧΩΡΙΣ ΑΡΘΡΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΟΣ
ΧΩΡΙΣ ΑΡΘΡΟ	ΜΕ ΑΡΘΡΟ	ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ
ΧΩΡΙΣ ΑΡΘΡΟ	ΧΩΡΙΣ ΑΡΘΡΟ	ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ εκτός από τις λέξεις: ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, πᾶς, ἅπας, ὅλος, μόνος, αὐτός, ἕκαστος.

Ονοματικοί ετερόπτωτοι προσδιορισμοί

Οι πλάγιες πτώσεις ως ετερόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί

1. Η ΓΕΝΙΚΗ

Η γενική όταν εξαρτάται από ουσιαστικό ή επίθετο είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός του ουσιαστικού ή επιθέτου που προσδιορίζει και διακρίνεται στα παρακάτω είδη:

- **γενική κτητική** (φανερώνει τον κτήτορα ή δημιουργό) π.χ. Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου.
- **γενική διαιρετική** (φανερώνει σύνολο μέρος του οποίου είναι το όνομα που προσδιορίζεται από την γενική) π.χ. Ἀνὴρ τοῦ δήμου.
- **γενική της ὕλης ή του περιεχομένου** π.χ. Ξίφος σιδήρου.
- **γενική της ιδιότητας** π.χ. Παῖς τριῶν ἐτών.

Ονόματα που σημαίνουν μέγεθος ή ηλικία και συνοδεύονται από αριθμητικό συντάσσονται με γενική της ιδιότητας.

- **γενική της αξίας** π.χ. Δέκα μνῶν χωρίον.

Με γενική της αξίας συντάσσονται τα επίθετα ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος, τίμιος, ὠνιος, ὠνητός κτλ.

- **γενική της αιτίας** π.χ. Γραφή ἀσεβείας.

Με γενική της αιτίας συντάσσονται τα επίθετα αἷτιος, ἀναίτιος, ἔνοχος, ὑπεύθυνος, ὑπόδικος, ὑπόλογος κτλ.

- **γενική συγκριτική** π.χ. Ἡ ἀρετὴ σεμνοτέρα τῆς κακίας ἐφαίνετο

Όταν ο β' όρος σύγκρισης είναι ουσιαστικό ή άλλη λέξη που ισοδυναμεί με ουσιαστικό εκφέρεται με γενική

- **γενική υποκειμενική** π.χ. Πόλεμος Πελοποννησίων και Ἀθηναίων.
- **γενική αντικειμενική** π.χ. Πόθος πατρίδων

Με γενική υποκειμενική ή αντικειμενική συντάσσονται τα επίθετα που έχουν αντίστοιχο ρήμα. Με γενική αντικειμενική συντάσσονται τα ακόλουθα επίθετα, που έχουν αντίστοιχα ρήματα που συντάσσονται με γενική ως αντικείμενο, και σημαίνουν:

μνήμη ή λήθη π.χ. Μνήμων τῶν προγόνων

φροντίδα, επιμέλεια, φειδώ και τα αντίθετα π.χ. Φειδωλός χρημάτων

συμμετοχή σε κάτι, πλησμονή ή στέρηση π.χ. Μέτοχος τῆς πόλεως

χωρισμό, απομάκρυνση ή απαλλαγή π.χ. Φόνου ἄγνός

εμπειρία, απειρία, επιτυχία ή αποτυχία π.χ. Ἐμπειρος πολέμου

εξουσία ή το αντίθετο π.χ. Κύριος τῆς Ἀσίας

διαφορά ή σύγκριση π.χ. Ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος

2. Η ΔΟΤΙΚΗ

Η δοτική όταν εξαρτάται από ουσιαστικό ή επίθετο είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός του ουσιαστικού ή επιθέτου που προσδιορίζει και διακρίνεται στα παρακάτω είδη:

- **Δοτική αντικειμενική.** Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός προσδιορίζει επίθετα ή και ουσιαστικά που σημαίνουν:

Ωφέλεια ή το αντίθετο, βλάβη, φιλία ή το αντίθετο, έχθρα π.χ. Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον εἰσιν ἢ φίλοι.

Ευπείθεια ή υποταγή, ακολουθία ή διαδοχή, προσέγγιση, επικοινωνία ή μείξη και τα αντίθετα π.χ. Ἴππος εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ.

Αυτό που πρέπει ή ταιριάζει ή το αντίθετο π.χ. Μέθη φύλαξιν ἀπρεπέστατον.

Ταυτότητα ή ομοιότητα, ισότητα ή συμφωνία και τα αντίθετα π.χ. Σύμφωνοι ἀλλήλοις εἰσί.

- **Δοτική της αναφοράς.** π.χ. Ἐρρωμένεστατοι ταῖς ψυχαῖς.

3. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

Η αιτιατική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός ονομάτων δεν είναι πολύ συχνή και σημαίνει κυρίως την αναφορά. Μεταφράζεται με το «ως προς...», «στο...».

π.χ. Ἀγαθὸς τὰ πολεμικά. (αιτιατική της αναφοράς)

Συχνά ως αιτιατικές της αναφοράς χρησιμοποιούνται τα : τὸν ἀριθμόν, τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸ πλῆθος, τὸ ὄνομα.

Συμπληρωματικές ασκήσεις:

1. Να αναγνωριστούν οι ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί:

Καταλαμβάνει Φυλὴν, χωρίον ἰσχυρόν.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πατρίδος.

Ἡ ζημία ἦν χίλιαι μναῖ.

Ὁ ὀπλίτης φέρει ὀξύτατον τὸ ξίφος.

Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισε.

Περὶ χρημάτων λαλεῖς, ἀβεβαίου πράγματος.

Ἔπαισε τῷ ὀξεῖ πελέκει.

2. Να αναγνωριστούν οι ετερόπτωτοι προσδιορισμοί:

Οὗτος ἦν καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος.

Εὐπειθὴς τοῖς ἄρχουσι.

Ἔργον ἀνδρός.

Ποίησις νεῶν.

Μισθὸς τριῶν μηνῶν.

Ἡ κρίσις τῶν θεῶν.

Ἡ ἀρετὴ σεμνοτέρα τῆς κακίας ἐφαίνετο.

Ἔπραπτεν ἀκόλουθα τούτοις.

Οὔτοι διατελοῦσιν αἰεὶ εὖνοιαν ἔχοντες τῇ πόλει.

Ὁ ποταμὸς ἦν τὸ εὖρος τεσσάρων πλέθρων.